

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Statv inuestigando. Et de causis Asystatis. Capvt XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

bus causis exordia adtexere, trahereque diffusis, & in transitionibus, ac parergis luxuriare, quæ omnia ludentium sunt potius declamatorum, quam negotiosorum hominum.

Quartum ad eos pertinet, qui longos amant circuitus, & diem, quod aiunt dicendo eximere. Bene de hac re monet Paschalius. V. C.

Quæ ratio (inquit) est adstricti moris, totiusque adeo vitæ, eadem quoque est sermonis: vt enim in libera ciuitate fatendum est multa redundare in moribus, ita in orationibus, quæ ibi habentur, multa plerumq; inest procacitas linguæ, & superfluous quedam verborum luxuries similis morum. Id totum in aula excipitur magno derisu, & exponitur pari fastidio. Quippe aulico palato, id est, docto, & erudito, nihil magis ad gustum est, quam sobrietas quedam ponderosa. Senatores liberi populi hoc se amplectuntur, quod multo sermone diem eximunt, ac multa libertate agunt.

At in aula hæc libertas est pro lasciuia, & nisi temperatur, continuo deridenda propinatur. Neque enim nuda, aut sola placet, sed ita si obnubitur grata illa suauitate, quæ progignit peritia morum Principis. Illa quidem simplicior, hæc artificiosior. Et verò attenti, & perspicaces rerum æstimatores satis intelligunt, in ijs gentibus, quæ regnantur, vulgarem sermonem, cui merito nomen indi potest mori speculo, præ se ferre nescio quid pressi, concinni, neruosi, quale extat illud de Menelao dictum, qui,

*ἔτι σοφώδην ἀγόρευε
Παῖδά τι ἄλλὰ μάλ᾽ ἀλεγέας.*

GENVS IVDICIALE.

De statu, & tractatione causarum.

CAPVT XXIV.

Restat vt Patronum, armis pietatis,loquentiæ, & eruditionis instructum, in causarum tractationem, quasi in aciem educamus. Quæ in te primum cognoscendæ sunt, quæ a Græcis *ἵστα* appellantur, de quibus, cum iustitia sint prope apud Rhetores

Græcos sermonum curricula, lubet rem in pauca contrahere.

Status (vt ex vulgatis definitionibus constat) est quæstio, quæ ex primo causarum conflictu nascitur, in quo sciendum est, quod habet Tullius, quid sit intentio, depulsio, quæstio, ratio, ratiocinatio, infirmitas, quæ D. August. in sua Rhetorica fusius explicat.

Intentio igitur est, cum crimen aliquod intenditur ab aduersario, vt C. Flaminius Tribunus plebis Rempublicam malè gessit: hunc pater suus consilium plebis habentem de templo deduxit. Arguitur à filio læsæ maiestatis.

Depulsio, cum crimen defenditur à reo, vt non læsi maiestatem: ex hoc conflictu status fit.

Quæstio an maiestatem læserit Caij Flaminij pater?

Ratio, quod affertur in causæ fundamentum, vt in filium meum potestate vltus sum (inquit parens.)

Rationis infirmitas, cum diluatur, quod ad fulciendam causam affertur. At enim, qui patria potestate, hoc est priuata auctoritate, Tribunitiam potentiam, videlicet populi potestatem minuit, is maiestatem læsit. (Arguit filius.)

Iudicatio *κρινόμενον* summa totius rei, & status quæstionis, ad quem collineare debent omnes argumentationes. An minuat maiestatem, qui in Tribunitiam potestatem patriæ auctoritate vtatur.

Longum est recensere, quot sint in hac parte scholasticorum, tum Græcorum, tum Latinorum ineptiæ, qui infinitas prope præceptorum minutiæ de statibus congerunt. Ne tamen artis formulæ ignorarentur, placuit istud ex Curio Fortunatiano veteris iuriconsulto subijcere.

DE STATV
inuestigando.

Et de causis Asystatis.

CAPVT XXV.

Ἰσταται, quæ appellantur causæ sine quomodo statu, & fundamento, secundum Herodign. scilicet. magoram sunt quatuor modis, quum tur.

Kkkk 2

Statu
quid.

Asystata
causa sine
funda esto

est.

Patronorū
grauissimū
stylus.

ἁπλοῦς
plura genera
κατασκευασθέντες
ἱερομογενες
περὶ τὸν εὐαγγέλιον

est, aut ἑλλείπονσα, aut ἰσάζουσα, aut μο-
νομετρῆς, aut ἀπορῆς.

Ellipsa, quum aliquid deest ex circum-
stantijs, quod faciat quæstionem: vt si aliquis
abdicitur, nec abdicationis vlla sit causa. Ea-
dem dicitur *ἡγελλίπης*, & *ἡγελλὰ μοτρῆς*, &
ἡγελλὰ περὶ ἑασιῶν.

Isotia, quum eadem ex vtraque parte di-
cuntur, & nihil proprium est partis alterius,
vt, Duo adulescentes vicini speciosas vxores
habebant, accusant se adulterij. Quicquid e-
nim altera pars dixerit, idem & altera dictu-
ra est. Eandem *ἰσομετρῆς*, & *ἡγελλὰ ἰσότητος*, &
ἡγελλὰ ἰσοτήτων nominant.

Monomeres, quum ex prima parte tantum
constat, nec quicquam ex secunda afferri po-
test. Hæc eadem *ἡγελλομετρῆς*, & *ἡγελλὰ ἡγελλομε-
τρῆς*.

Aporos, quum iudex non inuenit quam
sententiam dicat: vt, tres similiter agebant,
duo soli reuerfi sunt: accusant se inuicem eg-
dis. Hæc enim iudex non inuenit, quid sequat-
ur, cum vterque ab altero dicat occisum, &
nihil vtroque ad probationem afferri pos-
si, deficiente circumstantia.

ἁπλοῦς
ἡγελλομετρῆς
ἡγελλὰ ἡγελλομετρῆς
ἡγελλὰ ἡγελλομετρῆς
ἡγελλὰ ἡγελλομετρῆς
ἡγελλὰ ἡγελλομετρῆς

Sunt & aliæ species, quas apud varios arti-
um scriptores inuenimus, vt, *ἡγελλομετρῆς*,
ἡγελλομετρῆς, *ἡγελλομετρῆς*, *ἡγελλομετρῆς*,
ἡγελλομετρῆς, *ἡγελλομετρῆς*, *ἡγελλομετρῆς*,
ἡγελλομετρῆς, *ἡγελλομετρῆς*, *ἡγελλομετρῆς*.

Anistrepausa, quum actionem suam
conuertunt litigantes. Talis fuit causa Pro-
tagoræ, & Euatli, de qua dixi libro 6. cap.
28.

Achromos, quum color facti non inuenit-
tur: vt, Decem milites belli tempore polices
sibi amputauerunt, rei sunt lætæ Reip.

Adynatos, quum id in themate ponitur,
quod sit contra rerum naturæ fidem: vt si
infans accusetur adulterij.

Apithanos, cum id inuenimus in thema-
te, quod minus verisimile est: vt quum o-
culos cæci recuperasse dicuntur. Quæ mate-
riæ (inqui) solent recipi quoniam, quanti-
us minus verisimile sit, oculos recuperasse
cæcum, tamen possumus credere a di-
uina maiest: e alicui aliquan-
do hoc esse concessum.

sum.

De causis cacofystat.

CAPVT XXVI.

Cacofystata sunt, quæ leui, & ruinoso
fundamento inniuntur, vt sunt ἀπε-
πῆς, ἀνάσχωις, παριστορία, ἀλογος, & ἄλογος.
Aprepes, quum aliquid personæ incongru-
ens inuenitur, vt, vir fortis præmium acci-
piat. Quidnam fortiter fecit, petit præmij no-
mine nuptias filii suæ.

Cacofystata
causæ, quæ
leui, & ruinoso
fundamento
inniuntur

Anæchontos, quum prima pars impu-
dens inuenitur, vt luxuriosus pater abdicit
filium frugi.

Parhystoria, quando in controuersia inue-
nimus, quod sit contra hystoriæ fidem.

Alogos sine ratione componitur: quamuis
afystata ἀλόγως dici possunt, siquidem nul-
quam in his ratio reperiri potest.

De ductu.

CAPVT XXVII.

Quæ cognouerimus materiam consistere,
ductum quærimus, hoc est, modum,
quo tota causa agenda sit.

Quid sit
ductus
quærimus
hoc est, modum
quo tota causa
agenda sit

Ductus sunt quinque, simplex, subtilis, fi-
guratus, obliquus, mixtus, simplex, quum sim-
pliciter id agimus, ita, vt in themate positum
est. Subtilis, quum aliud est in themate, aliud
in agentis voluntate.

Figuratus, quum palam dicere pudor im-
pedit.

Obliquus, quum periculum prohibet aper-
tè agere.

Mixtus, qui est ex varijs compositus.

Simplex ductus, vt, Inuentus est quidam
iuxta cadaver recens hominis occisi, sit reus
caedis: causatiuum litis est, quod sit inuen-
tus, quod est præteriti temporis, & ideo ve-
rum est consilium, ac per hoc simplex est du-
ctus.

Subtilis, Amicos non habet, abdicitur:
Subtilis inquam est ductus: quoniam aliud est
in themate, aliud in agentis voluntate: nam
quantum est in themate, abdicit filium, non
tamen verè abdicit, sed i. i. u. o. abdicationis
suadet, vt amicos habeat.

Figuratus.